

ישיבת עזרת

שנת ה'תקל"ח

פרשת עקב • גליון 193 • התשפ"ג

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

השמירה מרובי השפע

לצד תאורי שפע הטובה שיקבלו ישראל בארץ המושבת, בטיב הארץ, בבתים מלאים כל טוב, בפרות משבחים וכו' וכו' - כפי שהובא בתחלת פרשתנו ובפרשה הקודמת, מובאת אזהרה (ח, יא) "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך לבלתי שמו מצותיו ומשפטי חוקתיו" וגו', ובהמשך הפסוקים מסביר החשש מרובי השפע והשבועה, הכח והיכולת ליצור ולבנות, שעלולים לגרום ולהביא לגבהות הלב, ליחוס ההצלחות לכח ולכשרונות ולשכח שהשם יתברך הוא הנותן לך כח לעשות חיל. והתוצאה משכחת השם יתברך נוראה ואימה, וגורלם של אלו השוכחים עשוי להיות כגורל האמות הרעות שהשם יתברך האביד מארץ הקדש. רחמנא ליצלן.

הנה פי פן משמע שהעשר, הכשרונות וכל היתרונות החשובים, חושפים את האדם לנסיון ולמבחן - האם ייחס את הצלחותיו ואת כשרויו לבורא יתברך שמו ויבין שכל היתרונות הללו נתנו לו ככלים לעבוד עם את השם יתברך, או יתלה את יתרונותיו הברוכים לכחו ועצם ידו ועל ידי כך יתדרדר לפריקת על וחסר מחיבות לפעל עם הכלים היקרים שבידו לעשות את רצונו יתברך ולהרבות את כבודו בעולם, ובכך יאבד את עושרו ואת שכלו ואפילו את עצמו.

וכידוע, מנסיונות יש לברוח ולכן על האדם לחשב את דרכיו לפני שהוא חותר להשגת שפע שאינו כמדתו, שלא יוכל לעמוד בו. וכיין שאין אדם רואה חובה לעצמו, בכל מצב ובכל מעמד עליו להכפיף את עצמו לאיש גדול בר דעת אמתי ובלתי משחד, לכל יתבלבל משכרון הכח וההצלחה ביתרונות שזכו לו משמים.

שפע שהפך לפשע

בספר "כוכבי אור" (פרק 'אנשי מוהר"ן אות ה) מובא מעשה הנותן הצצה לגדל ראייתו של רבי נחמן מברסלב זיע"א להפיר בנפש האדם, ואשר לפיכך לא חפץ להשפיע עשירות לאיש עני. ולקמן בקצרה ובתמצות עקרי העבודה המכונה בפי החסידים: "רבי חייקיל'ס שפע"; בבית מדרשו של רבי נחמן מברסלב זיע"א היה בעל התפילה רבי חייקיל זכרוננו לברכה. רבי חייקיל זכה לראות בכמה הזדמנויות את עומק ראייתו של רבי נחמן. [אגב מספר עליו (עין "שיח שרפי קודש" ב' אות רכב), שרבי נחמן המשיך לו את כח הנגינה משרשה, ואמר לו שיעזב את כל עסקיו ויקבל משרת חנונה, ומזה תהיה פרנסתו, על אף שבכך יתמוך על ידי הבריות.

והוסיף רבי נחמן, "אם תסע עמי לברסלב תהיה אתה חדוש בדבר שלך, היינו בחנונה, כמו שאני חדוש בענין שלי", אולם הוא לא הסכים לזאת. ומשום כך נפלה חכמת הנגינה לקלפות (מוצרט וכדומה). ולקיים התחרט רבי חייקיל שלא שמע להצעת הצדיק.

רבי חייקיל חפץ שרבי נחמן ישפיע עשירות לקרב משפחתו שהיה עני מרוד. רצה רבי חייקיל לגרום לרבי נחמן לבוא לבית קרובו כדי שינכח במו עיניו בדלותו הקשה. פעם אחת כשהתלנה לרבי נחמן בנסיעה, חלפו באזור מגורי העני. רבי חייקיל הורה לבעל העגלה שיפנה ויעצור בפתח הבית. דרכו של רבי נחמן היה שלא להתעקש על דעתו, וכשבקש ממנו רבי חייקיל לרדת לנחם מעט בבית קרובו, עשה כבקשתו בשתיקה. העני קבל את הצדיק במאור פנים. רבי חייקיל ירד אותו שיגיש לצדיק מעט משקה ומיני מתיקה. אך בבית לא היה מאומה. אמר לו: "לך ל'קרעטשמע' (לאכסניה) הסמוכה ותביא דבר מה לכבוד". השיב העני שגם כסף אין בידו. הציע לו רבי חייקיל, שלגדל ההזדמנות שהצדיק מבקר בביתו, כדאי למשכן חפץ כדי לרכוש כבוד לפני הצדיק. נטל העני את מנורת השבת ומשכנה תמורת מעט משקה ומטעמים. בתוך כך עברו בחדר ילדיו של העני, לבושים קרעים ובלואים ויחפים. רמז רבי חייקיל לרבי נחמן שישפיע לו שפע. ענה הצדיק, "אני אין לי שפע בשבילי, רק אם תרצה, אתה תתן לו שפע". נבהל רבי חייקיל מדבריו עד שחשש לחייו. הרגיעו רבי נחמן ואמר לו שלא ירא, וכי אם ירצה להשפיע לעני, הוא נותן לו רשות לעשות זאת. נטל רבי חייקיל כלי עם מים ושפך באמצע הבית, ובאמצעות מערוך של אפיה, החליק את המים ואמר בזה הלשון: "שפע למזרח! שפע למערב! שפע לדרום! שפע לצפון!" [עין רמב"ן (בראשית יב, ו) לענין עשית פעל דמיון לקיום דבר, וכנראה זו היתה מטרות] לאחר מכן נפרדו מהעני והלכו לדרום לשלום. כעבור זמן מה, באו חבורת גוים רוכלים לבית העני ושאלו אם יש לו למכור יי"ש, שכו, דג מלוח, עוגות וכדומה. העני השיב שאין לו דבר בבית, מחמת שאין לו כסף. הציעו לו הערלים הלואה כדי שישע לעיר לרכוש כל הנצרך, וכאשר יסעו בחזרה יקנו ממנו. ומיהותם מכירים אותו כאדם ישר ונאמן אינם חוששים לכספם ובטוחים שלא ירמה אותם. מארע זה היה פתח לעסקים נוספים שעשה העני עם. והשם הצליח את דרכו בשפע רב, ומסחרו פרץ

מחשפת הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

ותאמר ציון, עזבנו ה', וחי' שכחנו" (מתוך ההפטרט השבועי, ישעיה מט). ברכות פ"ה ואמר ריש לקיש אמרה לפניו ופנסת ישראל רבוננו של עולם, הואיל ואין שכחה לפני כבודך, שמוא לא תשכח לי מעשה העגלה? אמר לה, "גם אלה תשכחנה". אמרה לפניו, רבוננו של עולם, הואיל ויש שכחה לפני כבודך, שמוא תשכח לי מעשה סיני? אמר לה, (שם) "ואנכי לא אשכחך". צ"ע מה ענין זה לזה ולמה נקט לפני כבודך ולא אמר הואיל ויש שכחה לפניך ויובן שפיר במאי דאיתא בשמות רבה פ' שמות ופרשת כי תשא שבשעלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני עם כפא כבודו ותחיות הנשואים אותו הם התבוננו בו ושמעו א' מהם בדכתיב ופני שור מהשמאל והקיעו אותו פו וזהו שא"ל למשה ראה ראיתי אתה רואה ראייה ראיה אחד ואני רואה ב' ראיות, עכ"ל. ומעתה הדבר מבאר שם ישכח מעשה העגלה צריך שישכח נמו מה ששמו צורת שור מהמרכבה באותו מעמד וא"כ הייתי אומר שישכח נמו מעשה סיני דהינו קבלת התורה שהיתה באותו מעמד וק"ל.

לתחומים נוספים, בהם תעשיית גבינה וחלב מבהמות שרכש בכספו. את תוצרתו היה מכר בעיר הגדולה ואגב כך גם מבקר אצל רבי נחמן. אולם כאשר העסקים התרבו, מנע עצמו לגמרי מבקורים אצל הצדיק, מחשש שהשיחות הארוכות עם הצדיק או עם תלמידיו יעכבו אותו יותר מדאי ובכך יאבד זמן יקר שלדעתו שהשתמשה עדיף להקדישו לעסקים... יום אחד, התקים יריד בברסלב, וכיין שידע אותו אדם שחלונות ביתו הקדוש של רבי נחמן פונים לשוק, השתדל לחמק במהירות שהצדיק לא יבחין בו... אכל רבי נחמן ראה אותו מבעד לחלון רץ בבחילות קרא ובקש ממנו שיכנס אליו. כמובן שהאיש לא העז לסרב לבקשת הצדיק. כשנכנס לבית אמר לו הצדיק, "ההסתכלת היום אל השמים?" השיב: "לא". נגש עמו רבי נחמן אל החלון ואמר לו, "הבט בחלון ותאמר לי מה אתה רואה?" אמר האיש, "אני רואה עגלות וסוסים ואנשים רצים הנה והנה". אמר לו רבי נחמן, דע לך, שבעוד חמשים שנה יהיה יריד אחר לגמרי, וכל מה שאתה רואה כעת, כבר לא יהיו כאן; לא אלו הסוסים, גם לא העגלות הללו שלפנינו, וגם לא הסחורות וגם לא האנשים - כל אלו כבר לא יהיו כאן בעוד חמשים שנה. במקומם יהיו סוסים אחרים, סחורות אחרות,

עגלות אחרות ובני אדם אחרים, וגם אני לא אהיה כאן וגם אתה לא תהיה כאן. וכעת אני שואל אותך: 'מה אתה כל כך בהול ומטורד שאין לך אפילו זמן להסתפל על השמים?' אז קרא רבי נחמן לרבי חייקל, שהיה בחדר אחר, ואמר לו: "תראה, חייקל, מה שעשית עם השפע שלך, עד שאין לו אפילו זמן להסתפל על השמים!"

בלגנו עשירים ומבשרים

ומפלל הדברים אתה למה, שהעומד בנסיון העשר בהצלחה, מונע מהונו וכשווריו לתעתע בו אלא מיחס את הצלחותיו להשם יתברך ומנצל את היתרונות הברוכים שנתן לו השם כדי להרבות את כבודו יתברך בעולם, מעלתו גבוהה מזה שלא התברך ביתרונות מיוחדים. מביאים משם רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א, שאמר כי אדם

הצועק אל ה' כשהוא רעב, אין בכך 'חכמה גדולה', וכבר אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קז, ה-ו) "רעבים גם צמאים נפשם בהם התעטף - ויצעקו אל ה' בצור להם" וגו'. אך כשאדם שוכר אכל ושבע וטוב לו ובכל זאת צועק אל השם, בכך מראה את קרבתו אליו יתברך...

בל נחשב שדברים אלו נוגעים רק למצבים שבין עניות קשה לעשירות מפלגת, עלינו לשים לב שלכל אחד מאתנו יש כשרונות מברכים ונדירים ביחס לאחרים, ולכן הדברים לכל אדם בכל מעמד, לתת את הדעת וליחס כל הצלחה וברכה שנתנה לנו להשם יתברך, וכאשר האדם מודה להשם יתברך ורואה בו את בעל הכחות כולם, זוכה להשפיע על עצמו שפע גבוה יותר. וככל שלא יתעה בכח הצלחותיו כך יגדיל את השפע. ומפלל השמירה לזה היא הברכה וההודיה

התמידית להשם יתברך על כל דבר טוב שמעניק לנו בכל דרך ובכל ענין. ונראה לרמז זאת מהפסוק בפרשתנו "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך", שההודיה התמידית הבה לידי בטיב בברכה על כל הטבה, משמרת את האדם לכל יטעה בעושרו ובכשווריו, ויבין תמיד שהשם יתברך הוא הנותן לו כח לעשות חיל.

ויהיו הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מנוחי ישראל. אמן כן יהי רצון.

משיחות המגידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומברך

שבוע דנחמתא

...ושב דנחמתא כדי לנחם את העם מן החרון עד כלות השנה, וסימנה נ"ע ארק"ש, נ'חמו (ישעיה מ, א), ו'תאמר ציון (שם מט, יד), ע'ניה סערה (שם נד, יא), א'נכי אנכי (שם נא, יב), ר'ני עקרה (שם נד, א), ק'ומי אורי (שם ס, א), ש'וש אשיש (שם סא, ו). ועוד פנגד ז' מיני נחמות הנזכרים במדרש שהמשיל גלות ישראל לבין האמות, למלך שנסבה עם בניו וחתניו ועמו פלו, ונשארה המלכה שפולה וגלמודה ימים ושנים, ואחר כך מבשרים אותה על חזרתה ומתנחמות, כך המלכה היא ירושלים וכו' שתתבשר במהרה בימינו על חזרת השכינה ונכנסת ישראל, והז' נחמות הם החזרת הבנים והבנות והפלות והחתנים ואחיה ואחיותיה, וחזרת המלך באחרונה עם כל העם הוא הקדוש ברוך הוא יתברך. אלא שעדין צריך טעמא למה אומרים אותן בזה הסדר זו אחר זו, ואין אומרים אותן פסדר שהם כתובים בנביא, שהרי רני עקרה ועניה סוערה מהפכים, ועוד שהם כתובים אחר אנכי, וצריך עיון. אחר כך מצאתי בספר אבודרהם (עמוד שג - סדר הפרשיות וההפטרות) טעם במדרש לסדר זה על דרך הצחות, ואמרו כי תקנו לומר בתחלת ההפטרות מן הנחמות "נחמו נחמו עמי", כלומר שהקדוש ברוך הוא אומר לנביאים נחמו נחמו את עמי וגו', ובשבת שניה משיבה כנסת ישראל "ותאמר ציון עזבני ה'", כלומר אינו

מתפוסת בנחמת הנביאים כי חפצים לנחמת השם יתברך בעצמו, ובשבת שלישית אומרים "עניה סערה" כלומר חוזרים הנביאים לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרים לפניו יתברך הנה כנסת ישראל לא נתפסה בתנחומין שלנו וזהו "עניה סערה" וגו', רוצה לומר כנסת ישראל העניה סוערה על הגלות ואומרת "לא נחמה" וגו', ואחר כך בשבת רביעי חוזר הקדוש ברוך הוא ומשיב ואומר "אנכי אנכי הוא מנחמכם" וגו', כלומר בעצמי אני מנחם אתכם ולפיכך את כנסתי "רני עקרה" וגו' בשבת חמישי, ו'קומי אורי כי בא אורך" בשבת ששי, ואחר כך בשבת שביעית משיבה כנסת ישראל "שוש אשיש בה" וגו', כלומר עתה יש לי לשוב ולשמוח ותגל נפשי באלקי וגו'.

הלבוש (אורח חיים סימן תכח סעיף ח) ואחר תשעה באב קורין ז' דנחמתא, כי על ידי האבלות של כלל ישראל בג' שבועות ובתשעה באב, על ידי זה נמשך בחינת בגין בית המקדש כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה כמובא בספרים שבסוף יום תשעה באב נצמח צמיחת קרן משיח. ואז השם יתברך מנחם אותנו בכל מיני נחמות שהם ז' דנחמתא שקורין מן שבת נחמו עד ראש השנה שבהם מתחיל המתקת החרון אף של חטא העגל...

"לקוטי הלכות" (הלכות שבת הלכה ז אות כד) עין שם עוד

סגולה ליראת שמים

ויאמר אלקים יהי רקיע (בראשית א, ו). וברש"י כיום א' עדין לחיים היו וקראו בשני מונערת הקדוש ברוך הוא באמרו יהי רקיע. האר"י הקדוש אמר שסגולה ליראת שמים להסתפל תמיד לשמים כמו שפיתויב (תהלים ה, ד-ה) כי אראה שמים מעשה אצבעותיך וכו' מה אנוש כי תזכרנו, אמר על זה הה"ק הרב רבי עמנואל זכותו תגן עלינו מפשעך בפרו כתיב שהשמים היו מרופפין בשעת בריאה ונקראו על ידי גערת הקדוש ברוך הוא כאדם המאוס על חברו, וזה פרוש הסתכלות לשמים כי השמים השיגו יראה על ידי גערת הקדוש ברוך הוא וע"י הסתכלות שלו לשמים ישיג יראה הלזו וזהו יראת שמים, שישגיג היראה בעצמו כמו השמים השיגו יראה על ידי גערת והם לא ראו יראה מן האחרים רק מעצמם היו יראים מה, והבין וישיג שרפי קודש" בראשית (א, ו). ועוד עין שם בערך "אחכה ויראה".

נפלאות הבורא ית"ש

מה רנו מעשיך ה' כלם בתנמה עשית

למה אדם נצרך לאכול כל חמש שעות בממצע??

רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון" בראשית) בדברו על על אמירת מאה ברכות בכל יום שתקן דוד המלך עליו השלום, עקב מגפה שהיתה בימיו, מרחיב את הדבור על החבור להשם יתברך דרך אמירת הברכות. ומסביר שלכן קנים צרך לאדם לאכול, לשותות, לעשות צרכיו ושאר דברים הכרחיים, כי במעשים אלו נוספים ליהודי ברכות דרכם נותן את דעתו למעשי השם יתברך עמו, ובכך מחזק את הקשר לרבוץ העולמים, ואפילו הצדיק והקדוש שמתמיד ללא הרף בלמוד התורה, נצרך לפעמים לעצר לקיום גופו, שבכך הוא מודה ומברך את השם יתברך על בריאות גופו. כי בברכות אלו נקשר היהודי למקור החיים ומטעין את עצמו בברכות לשמירת בריאותו ואיכות חייו. ע"ש עוד. לקמן קטע מדבריו:

בלנו יודעים שיהודי לא עושה ברכה בכדי לאכול, אלא אוכל בכדי שיוכל לעשות ברכה. הוא שותה מים כי מתחשק לו לברך "שהכל נהיה בדברו". אם לא יברך "שהכל נהיה בדברו" [או כל ברכה], הוא עלול להתבשר עקב נתוקו ממקור החיים. הברכה, הברכה נסתמה. מה עושה הקדוש ברוך הוא? יוצר בקרבן תחושת רעב, תחושת צמא. הוא מברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם", אוכל, ועל ידי זה מתקשר שוב למקור הברכה. דוד המלך ראה שהיתה בעם ישראל איזושהי סתימה במקור החיים, ולכן תקן מאה ברכות שעל ידם מתקשר האדם למקור הברכות.